

STYLY INTELEKTUÁLNÍCH PUBLIK¹

Michael Warner

Styles of Intellectual Publics

Abstract

The essay attempts to rethink the relationships between styles, publics, and politics, as well as the position of intellectuals in it. Any writing, even in the most private form of a diary, as an example from the George Orwell's novel 1984 shows, is addressed to a public. Paradoxically, the public only exists, as Warner asserts, by virtue of its own address. In this sense, style does perform a political function. However, the critics of the opaque writing of some leftist academics overlook that the public can have a temporal span into the future when they view it only horizontally in terms of its size and deduce the political efficacy of writing on that account. The confusion of the public with citizens in general leads to the undermining of politics by the headline temporality of journalistic publics. Aspirations of some academics for the role of public intellectuals are faced with the fact that for the most part there are currently no conditions for public circulation between these spheres. As a possible counterweight, Warner recalls the approach of Michel Foucault, not merely as a reminder of how it relocated the limits of the political, but also in order to suggest how the path between intellectual work and politics could be bridged by the method of "problematization": the development of a domain of acts and practices on the scene of a tentative counterpublic.

---

¹ Tento překlad je kapitolou vybranou z díla *Publics and Counterpublics* (Cambridge: Zone Books, 2002, str. 125–158).

V úvodní scéně Orwellova románu *1984* je čtenáři předvedena hrůza totalitarismu prostřednictvím – v první řadě – zkušenosti spisovatelského bloku. Winston Smith, hlavní postava románu, se právě usadil v záři vševydoucí televizní obrazovky a hodlal začít psát svůj deník. Zaváhal. „V útrobách ho zamrazilo.“ Ovládl ho pocit naprosté bezmoci. „Pro koho vlastně ten deník píše, napadlo ho náhle.“

Žánr deníku, jež si Winston vybral, je perverzně vhodný k ilustrování problému obecnstva. Perverzně proto, protože adresátem deníku je jedinečná bytost, o níž je toho známo nejvíce a jejíž příznivou reakci lze předpokládat: je jím autor sám. Jak by někdo mohl, dokonce i v tom nejkřutějším totalitním režimu, nemít publikum pro svůj deník? Ale ani deník nikdy nikdo nepíše v dané chvíli jednoduše jen pro sebe. Přinejmenším se obrací ke své retrospektivní četbě, k níž dojde někdy v budoucnosti. Obrací se tudíž na sebe jako na částečného cizince, jako na někoho, kdo zapomene nebo se ocitne v jiné fázi svého života a stane se tak jiným. Tak autor zastupuje příští generaci, jež je do jisté míry vytvořena právě tímto aktem psaní.

Je však možné, že deník je docela určen druhým, ještě nenarozené příští generaci, a právě tak si Winston na svou otázku odpovídá: „Pro budoucnost, pro ty, kteří se ještě nenarodili.“ Tato možnost jej však také neuspokojuje:

Poprvé si uvědomil závažnost činu, k němuž se rozhodl. Jak může člověk komunikovat s budoucností? To je samo o sobě nemožné. Buď bude budoucnost připomínat současnost, a v tom případě mu nikdo nebude naslouchat, anebo se bude od ní lišit, a potom je jeho trápení zbytečné.

Nějakou dobu seděl a hloupě zíral na papír. Z obrazovky se řinula pronikavá vojenská hudba. Zvláštní bylo, že měl pocit, jako by nejen ztratil schopnost vyjadřovat se, ale že dokonce zapomněl, co chtěl původně říci. [Orwell 1991: 11].

Psaní se v tomto výjevu stává nemožným, poněvadž deník nemá žádné současné či budoucí publikum,² jež by bylo možno si konkrétně představit. Totalitní stát se svou všemocnou kontrolou nad médii vyloučil kontext občanské společnosti, bez něhož nemůže mít veřejný ani soukromý život svůj moderní smysl. Autorovo zablokování ilustruje neexistenci obou dvou. Winston nemá žádné soukromí, neboť jej sleduje televizní obrazovka; když odloží svůj deník do zásuvky, ví, že je zbytečné jej skrývat. Je však také zbaven samotného principu veřejnosti. Tedy nejen obecnost, pro nějž by psal v současnosti, ale zejména vědomí budoucnosti, jež by byla jiná a přesto schopná porozumění. „Buď bude budoucnost připomínat současnost, a v tom případě mu nikdo nebude naslouchat, anebo se bude od ní lišit, a potom je jeho trápení zbytečné.“ Je mu třeba blízké budoucnosti, spojené s ním řetězem kontinuálních proměn. Dokonce i deník, nejprivátnější ze všech forem, vyžaduje tuto naději jako podmínku své možnosti. Na konci této scény Winston konečně dospěje k rozřešení problému:

Byl jako osamělý duch zvěstující pravdu, kterou nikdo nikdy neuslyší. Ale když už ji jednou vyjeví, kontinuata se nějakým tajemným způsobem nepřeruší. Člověk nepředává lidské dědictví tím, že se dá slyšet, ale tím, že se zachová při zdravém rozumu. Vrátil se ke stolu, namočil pero a psal:

Pro budoucnost anebo pro minulost, pro dobu, kdy myšlení bude svobodné, kdy se lidé budou lišit jeden od druhého a nebudou žít v samotě. [Tamtéž: 23].

---

² Anglický termín „public“ má v češtině dva ne vždy zcela ekvivalentní překlady: „veřejnost“ a „publikum“. Pokud to lze z kontextu vytušit, je zde pojem „veřejnost“ použit tam, kde je patrné společenství soustředěné kolem politického tématu, a výraz „publikum“ tam, kde se jedná o souvislost s médii. Pro Warnerův esej je ovšem příznačné právě stírání hranic mezi významy, které v češtině termínům „veřejnost“ a „publikum“ zpravidla přisuzujeme. Pokud se v originále používá slovo „audience“, toto je do češtiny přeloženo jako „obecnost“, respektive „čtenářská obec“ (pozn. překl.).

Veřejná sféra se tu stává čistě imaginární; mohli bychom říci, že je zvnitřněnena coby humanita. Aby mohl psát třeba jen deník, musí si Winston představit schopnost oslovit částečné cizince – bytosti, jež jsou jiné a nežijí v samotě. Když tuto schopnost přetvoří ve vnitřní svobodu a zabví se potřeby být slyšet, začne mluvit přímo k lidstvu – toto řešení může být správně nazváno lyrickým, neboť Winston lidstvo oslovuje pouze v nepřítomnosti jakéhokoli skutečného kontextu oslovení.

Není imaginární povaha takového obecného oslovení nutně jeho slabostí? Deník se nemůže k nikomu dostat, jedině k rukám policie. Jeho oslovení může být pouze vnitřní projekcí. Nemá žádné čtenáře, žádné prostředí, v němž by koloval. Zastupuje pouhé přání, aby takové prostředí existovalo, aby mohl být zacílen – tak, jak ve skutečnosti zacílen být nemůže – k horizontu jinakosti. Jeho rétorické obecenstvo je pouhým zástupcem druhých a znamením duševního zdraví, jež by mohlo být potvrzeno výměnou perspektiv.

Takováto představa psaní coby přízraku svobody představuje výstižný obraz frustrace, jež je dnes silně pociťována. Orwell ji však prezentuje pouze jako dystopii totalitarismu. Extrémní podmínky románu by bylo obtížné realizovat jinde než v tom nejtěžším gulagu; 1984 proto čteme snáze jako negativní obraz, vůči němuž se liberální demokracie vymezuje, nežli jako hodnověrnou kritiku stávající situace. Orwellova dystopie tolik působí na čtenáře, neboť je nutí představit si věci, jež jsou běžné nejen za Železnou oponou, ale i zde, v zemi svobody, v podmínkách občanské společnosti, pokaždé, když se dostupné žánry a publika možných oslovení ochotně nepropůjčují světotvorným projektům. Kdokoli chce změnit podmínky veřejnosti, anebo prostřednictvím veřejnosti změnit možné směřování života, se ocitá v pozici připomínající Orwellova pisatele deníku.

Pro koho člověk píše či hovoří? Kde je jeho publikum? Tyto otázky nelze nikdy zodpovědět předem, neboť jazyk adresovaný publiku musí koloovat mezi cizinci. A nelze se jich ani vzdát, třebaže odpovědi zůstávají po většinou implicitní. Člověk se k lidstvu neobrací obnaženě. Každý přístup

předpokládá předem rozpoznatelnou formu, již probíhající diskusi, již kolující diskurz, médium, žánr, styl a, pokud jde o to, čemu se v modernitě říká politika, tak i veřejnost, která má být oslovena. Když jsou nespokojeni se stávajícími publiky, lidé často tvrdí, že píší sami pro sebe; to ale může přinejlepším být jen nedbalé, zkratkovité vyjádření i pro pisatele deníku. Každá věta je obydlena hlasy druhých, živých a mrtvých, a ke svému cíli je nesena nikoliv silou záměru nebo oslovení, nýbrž kanály vytyčenými v diskurzu. Tyto podmínky mají často svou vlastní politiku, a spíše tomu je tak, že jejich omezení nemohou být snadno překonána silnou vůlí, otevřenou myslí, upřímným srdcem či ironickou reflexí. Mluvit určitým způsobem znamená být typizován jako mluvčí. Publikovat na určitém místě nevyhnutelně znamená orientovat se podle jeho koloběhu.

Je velmi dobře možné, že stávající formy a místa budou schopny obsáhnout mnoho politických cílů. Avšak co když tomu tak není? Co když člověk doufá, že přemění možné kontexty promluvy? Jelikož taková naděje bude ze své vlastní podstaty pravděpodobně neúplně artikulovaná, domnívám se, že se vyskytuje běžněji, než si kdo dokáže představit. Člověk nedokáže stvořit veřejnost silou vůle. Touha po jiném publiku, po převětivějším adresátovi, tedy člověka konfrontuje se zacykleností, která je inherentní všem publikům: veřejný jazyk oslovuje publikum jako sociální entitu, ale tato entita existuje pouze z toho titulu, že je oslovována. Zdá se nevyhnutelné, že svět, do kterého člověk náleží – kulisa jeho vlastní činnosti – bude aspoň částečně determinován způsobem, kterým je oslovován. V modernitě se tudíž nositelem onoho neobyčejného břímě, jímž je utváření světa, stává styl.

Nedávný zájem o ideu veřejného intelektuála podle mne naznačuje existenci právě takového zablokovaného přání, touhy proměňovat dostupné kontexty řeči a dokonce samotný princip veřejného. Totéž vyjadřuje neustálé zaobírání se stylem levicové akademické teorie, které vykonávají novináři a akademici. Když si lidé stěžují, jak tomu často bývá, že intelektuálové nepíšou dostatečně srozumitelně, jejich měřítko dobrého

stylu se často ukazuje být nejen gramatické nebo estetické, ale také politické. Koneckonců, nejde jim pouze o eleganci kteréhokoliv typu. Nepřeji si, aby akademikové psali krásně po způsobu třebaš Ronalda Firbanka nebo Friedricha Nietzscheho. Nesrovnatelný prozaický styl Michela Foucaulta – bohatě podnětný, zároveň technický i poetický – který má daleko k tomu být jejich ideálem rigorózního stylu, mnohem častěji slouží jako příklad psaní, které je příliš náročné na to, aby bylo efektivní. Chtějí jazyk, jenž by dal vzniknout určitému publiku a mají představu o tom, jaký styl se pro ten účel hodí. Otázka stylu v každém případě zahrnuje péči o podstatu a povinnosti intelektuála.

Na tuto spojitost explicitně poukazuje mnoho kritiků levicových akademiků v oblasti humanitních věd, včetně Pollittové, Marthy Nussbaumové, Russella Jacobyho a Jamese Millera. Neproniknutelné psaní, tvrdí tito autoři, indikuje přezírání těch, kteří by mohli být přesvědčeni, a tak ústí v prázdnou náhražku politické angažovanosti; nehledě na to, jak radikální napsaná mínění jsou. Tak například Pollittová tvrdí, že když intelektuálové píší sami pro sebe, výsledkem je „pseudopolitika, v níž se všechno proklamuje ve jménu revoluce, demokracie, rovnosti a antiautoritářství, ale nic se neriskuje, neočekává se, že se mimo vyučovací místnost stane cokoli, snad kromě trošky neškodného crossdressingu. Primárním terčem Pollittové je zde Judith Butlerová; proto tedy ten odkaz na crossdressing – i když kdokoli, kdo považuje crossdressing za metaforu pro neškodnou a bezrizikovou zábavu, se nikdy na veřejnosti v šatech opačného pohlaví příliš nevyskytoval. Aby bylo jasno, domnívám se, že argument Pollittové obsahuje významný pravdivý element a vrátím se k němu; v tuto chvíli mi jde ale o to ukázat, jak je naše téma zkresleno, když se pokládá za otázku srozumitelnosti.

Zde bych rád poukázal na možnost, že ti, kdo píší nesrozumitelnou levicovou teorii, se velmi snadno mohou cítit v pozici analogické Orwellovu pisateli deníku: píšící pro publikum, které ještě neexistuje, a zjišťující, že jejich jazyk může kolovat pouze v jemu nepřátelských kanálech, píšící způ-

sobem sestrojeným tak, aby byl držitelem místa pro budoucí publikum. V sázce je zde otázka, jakým způsobem, jakou rétorikou může člověk vytvořit veřejnost, když stávající způsoby oslovování a srozumitelnosti se samy zdají být problémem.

Drobná ironie nedávné polemiky spočívá v tom, že Orwell sám byl často citován jako příklad psaní, které směřuje k největší možné čtenářské obci – jak by to také z pohledu některých kritiků mělo činit každé psaní. V nedávné eseji publikované v časopise *Lingua Franca* James Miller souhlasně rezonuje s útokem Pollittové a poukazuje, že mezi kritiky, kteří tento názor sdílejí, bývá běžné uvádět Orwella jako model. Orwell, jak ho oni chápou, představuje myšlenku, že spisovatel je povinen psát s co největší možnou transparentností a blížit se co nejvíce k oslovení všech osob. Podle tohoto argumentu je styl vnímán jako určující, pokud jde o velikost publika, která je zase chápána jako určující pro potenciální politický výsledek. Orwell ilustruje nejen zásadu srozumitelného stylu, ale celý řetězec argumentace, která vede od stylu k politické angažovanosti. „O tom, že byl enormně úspěšný při dosažení největšího možného publika, tak jako jen velmi málo spisovatelů 20. století,“ píše Miller, svědčí „prostý“ fakt, že „knih *Zvířecí farma* a *1984* prodal dohromady přes 40 milionů výtisků v šedesáti jazycích, což je podle Johna Roddena „více, než kterákoliv dvojice knih od seriózního či populárního poválečného autora,“ [Miller 2000: 38]. (Jako bychom mohli v dále slyšet padat Berlínskou zeď, podobně jako hradby Jericha, za švitořivých zvuků pokladen v knihkupectví Barnes & Noble.)

Opravdu Orwell symbolizuje myšlenku, že přístupný styl vede k masovým trhům a tudíž k efektivní politice? On sám zdůrazňuje ve stati „Politika a anglický jazyk“, že jeho ideál jasnosti v myšlení „se netýká falešné jednoduchosti a snahy učinit psanou angličtinu hovorovou.“ Mám sice svoje pochyby o jeho definici preciznosti: „To, co je zapotřebí především, je ponechat smysl, aby si sám vybral slovo, a nikoliv naopak.“ Tentýž fenomén lze popsat tak, aby téže myšlenky byla dodána síla bez použití intencionalistické sémantiky, jíž zde Orwell padl za oběť. Ten tady ale přesto

záměrně poukazuje na obtíže spojené s precizností vyjadřování a nikoly, jak to zpravidla implikuje současná polemika, na potřebu populistického způsobu vyjadřování při hledání početně rozsáhlého obecnstva [Orwell 1981: 169].

Obraz čtyřiceti milionů výtisků Orwelových knih, jak rozzařují čtečky čárových kódů svobodného světa, zajisté zvláště kontrastuje s Orwelovým vlastním obrazem Winstonova deníku skrytého v zásuvce se zrnkem prachu pečlivě položeným navrch, aby bylo možné říci, kdy si ho četla policie. „Člověk nepředává lidské dědictví tím, že se dá slyšet, ale tím, že se zachová při zdravém rozumu (*staying sane*).“ Nějak se přihodilo, že Orwell představuje pravý opak tohoto smýšlení – že předávání lidského poselství vyžaduje, aby byl člověk ostatními co nejvíce slyšen.

Výjev z deníku a jeho silnou melancholii můžeme rovněž číst jako nerozpoznanou alegorii vytlačení spisovatele technologiemi masy. Ve Winstonově fetišizaci krémového papíru, hrotu pera či rukopisu je cosi nepochybně nostalgického – fetišismus, jenž nachází odezvu v onom položení smítka prachu na obálku a v materialitě každého psaného dokumentu líčeného ve zbytku novely. Toto není obraz psaní, které mají na mysli současní Orwelovi stoupenci; jeho zoufalý fetišismus nasvědčuje, že Orwell sám se obává o odcizení masových publik, která se v novele ukazují v převleku za totalitarismus.

V odpovědi na polemiku proti stylu levicové akademické teorie se Judith Butlerová často dovolávala díla Theodora Adorna, *Minima Moralia* – což je daleko explicitnější komentář k odcizení masových publik. Její apel k Adornovi slouží jako inspirace pro rafinovanost Millerovy eseje v časopise *Lingua Franca*, která se zaobírá debatou nad srozumitelností levicové akademické teorie pomocí srovnání Orwella a Adorna, dvou současníků, kteří podle Millera reprezentují protichůdná chápání politiky stylu. Avšak Adornovi se v této polemice nevede o nic lépe než Orwelovi.

Butlerová Adorna cituje v tom smyslu, že zdravý rozum (*common sense*) je pro intelektuální psaní nespolehlivým kritériem. Zdánlivá jas-

nost zdravého rozumu je znehodnocena přítomností ideologie a té lze čelit pouze defamiliarizací myšlení i jazyka. Úkolem intelektuála je odhalit všechny formy zkreslení, chyby a dominanci, které jsou usazeny v současném podání zdravého rozumu. Jak upozorňuje, názory, které nám dnes připadají groteskní, byly mnohdy ctěny s tak bezprostředním porozuměním, že je sotva bylo potřeba vůbec uvádět. Správnost otroctví a podrázenost žen představují pouze ty politicky nejvýznačnější z řady mnoha jiných ohavných příkladů. Zdravý rozum je často poměrně nespravedlivý. Jazyk, který nás vyvádí z obvyklých referenčních rámců, učí nás vidět nebo myslet novými způsoby, může být nezbytným prostředkem ke spravedlivějšímu světu. A přesně do té míry, v níž naše představy založené na zdravém rozumu zahrnují zkreslení, se bude snaha o reimaginaci jevit jako náročná, dokonce jako (pro mnohé) nesrozumitelná.

Toto je silný argument, ačkoliv lze namítnout, že potřeba ozvláštěného myšlení není totéž jako potřeba ozvláštěného jazyka. Existuje dlouhá tradice argumentace pro obě strany. Opozice proti tlaku nepřezkoumaného zdravého rozumu je kardinální zásadou osvícenství. Většina osvícenských intelektuálů zamýšlela vytvořit nový, reflexivnější – a tudíž spravedlivější – zdravý rozum. A přinejmenším od dob romantismu se vine dlouhá historie skepticismu k možnosti čisté a univerzální srozumitelnosti – vzhledem ke svízelnosti této požadované vize – či k myšlence, že reflexe sama o sobě přinese pochopení.

V tomto bodě se Butlerová skutečně nepotřebovala dovolávat tak podezřele cizí autority, jakou je frankfurtská škola. Velmi podobný argument se nachází v samotném jádru amerického transcendentalismu. Henry David Thoreau, jehož v některých kruzích považují takřka za příslovecný příklad epigramatické srozumitelnosti, neměl nic než výsměch pro zdravý rozum a pro novinářský požadavek psát mu na míru. „Je to směšné, co požaduje Anglie a Amerika,“ píše na konci *Waldenu*. „Proč vždycky všechno snižujeme na úroveň svých nejtupějších představ a vychalujeme si je jako něco, co nám dává zdravý rozum? ‚Nejzdravější‘ rozum je rozum spících,

a ti jej dávají najevo chrápáním“ [Thoreau 1991: 289-90]. Thoreau měl své vlastní důvody pro rozrušování zdravého rozumu a jeho jasnosti. Legitimita otroctví z hlediska zdravého rozumu byla jedním z nich. Rovněž se domníval, že skutečné vnímání musí být poetické, transformativní, dokonce transgresivní; každé pravdivé myšlení musí člověka vytrhnout ze zdravého rozumu. Toto považoval za požadavek kladený na styl stejně jako na myšlení. Od myslitelů, kteří aspirují na rozšíření sféry myslitelného, lze stěží očekávat, že se vyvarují experimentů s územ. Jeho volání po defamiliarizaci jazyka v sobě obsahuje jak klasické osvícenské přání (neboť „spící lidé“ musí být probuzeni ze spánku zdravého rozumu), tak i romantičtější přesvědčení, že výsledek by nikdy nemohl vypadat jako jednoduché, jasné usuzování, které by se obracelo pouze na racionální schopnosti. Z toho důvodu tedy plyne ona potřeba literárního jazyka.

Adorno je k obvyklým kánonům jasnosti nedůvěřivý z důvodů, které zahrnují ty Thoreauovy, ale na podkladě síly argumentu jiného druhu zacházejí dále. „Spisovatel shledá, že čím precizněji, zásadověji a případněji se vyjadřuje,“ píše Adorno, „tím více je literární výsledek považován za obskurní, zatímco volná a nezodpovědná formulace rázem sklízí jisté porozumění.“ Adorno se nedomníval, že toto byla nezbytně či vždy pravda; pravdou to je v podmínkách masové kultury a idealizace zdravého rozumu, která se zakládá ve zbožní kultuře. „Falešnost, jež se nese s proudem všední řeči, se pokládá za znak relevance a kontaktu: lidé vědí, co chtějí, protože vědí, co chtějí druzí lidé“ [Adorno 1978: 101]. Jinými slovy, berou za svůj způsob vyjadřování, který jim svou společenskou platností dává příslib co nejšířší možné sounáležitosti. Zbožní kultura zintenzivňuje tuto touhu a pokřivuje ji. Výrobci masové kultury – ze zřejmých ziskových důvodů – dbají na to, aby své zboží učinili srozumitelné tak rozsáhlému trhu, jak to jen jde. To je jedna část skládanky, ale ne ta, o níž se Adorno zajímá nejvíce. Neomezuje se na kritiku masové kultury jako cynické manipulace. Sleduje cestu, kterou expanzivita masové cirkulace ovlivňuje a pokřivuje touhu po společenské začleněnosti na straně čtenářů; a považuje ji za

podstatu problému stylu. Rozšířená cirkulace jazyka v masové kultuře je vnímána a oceňována jako kvalita stylu těmi, kdo v ní mylně rozpoznávají jasnost a smysl.

V záležitostech stylu Adorno popisuje projev jednoho z nejpronikavějších a nejsvízelnějších důsledků masové společnosti: fenoménu normalizace. Ideje dobra – a v tomto případě i krásna – se pokrývují způsoby, které unikají pozornosti takřka kohokoliv, protože jsou v tichosti přizpůsobovány tak, aby odpovídaly obrazu mas. Dobrý styl je normální styl. Hodnocení se odvíjí od distribuce; čím širší styl cirkuluje, tím lepší musí být. Falešná estetika transparency, jinými slovy, má mocný společenský dopad. Jeden z důsledků spočívá v tom, že většinové názory budou privilegiovány oproti méně všedním. Stejně tak je pro Adorna důležité, že bude pokřiven úsudek samotné většiny, právě jakožto většiny. Vkus a ideje, které se stávají náležitostmi většiny, se jimi stávají právě proto, že lidé potřebují věřit, že jejich vkus a ideje budou široce sdíleny. Výsledkem je jakýsi druh neviditelné moci ve prospěch dominantních norem, ačkoliv lidé, kteří vynášejí tyto normalizační soudy vkusu, tak nečiní, aby vykonávali moc (jinak řečeno, nevykonávají prostě tyranii většiny), ale jednoduše proto, aby zapadli mezi ostatní. Adorno s patosem implikuje, že lidé se spoléhají na výrazy, které jsou pro ně předem certifikovány jako kolektivní měna, kvůli zaujímání určitého obranného postoje. Jsou odcizeni od námahy usuzování. „Pouze to, čemu nemusí zprvu rozumět, považují za srozumitelné; pouze slovo stvořené obchodováním a vskutku odcizené na ně působí jako důvěrně známé“ [Tamtéž: 101].

Ovšem z toho nevyplývá, že psaní musí být nesrozumitelné, aby bylo validní. Butlerová se ve svém publicistickém článku v *New York Times* této implikaci přibližuje, protože zdůrazňuje potřebu defamiliarizace [Butler 1999: 10].³ A Miller jí zastává otevřeně: „Q.E.D.: Ten nejradikálnější kritik odcizení bude tím nejznamenitěji povzneseným myslitelem, záměrně

---

³ Publicistický článek Butlerové je odpovědí na předcházející článek Dinitie Smithové [1999].

nesrozumitelným a nepopulárním, jakoby uchváceným svým neochvějným směřováním k ideálnímu obecnstvu jednoho: k Bohu, který možná neexistuje,“ [Miller 2000: 37]. Obraz Adorna, který se obrací na „ideální obecnstvo jednoho: k Bohu, který možná neexistuje“ má nápadnou podobnost s dilematem Orwellova pisatele deníku. Nicméně zde se Miller ukazuje jako ukvapený, když se snaží získat body proti Adornovi. Tato pozice není koherentní, nanejvýš jako karikatura. Není možné být záměrně nesrozumitelný, zejména je-li někdo svým vlastním obecnstvem. Rovněž nelze být cynicky strategický, a přitom také „uchvácený“ neochvějným směřováním.

Adorno nepředepisuje nesrozumitelnost či nepopulárnost. Předepisuje pečlivé, rigorózní, přesné vyjadřování, ať už je výsledkem lidový způsob mluvy, nebo ne – jak to koneckonců činí Orwell v „*Politics a anglickém jazyce*“. Aby mohl prezentovat úmyslnou nesrozumitelnost jako něčí uvážený program, musí Miller prezentovat takovou osobu jako téměř nepřičetnou. Popisuje Adorna jako „nejznamenitěji povzneseného myslitele“; jinde jako „nerozlišitelného od pruského autokrata,“ který nevyjadřuje „nic než pohrdání,“ jako mandarína, jako cizáckého a nevyzpytatelného šprta [Tamtéž: 41]. Miller se nerozpakuje vytvořit osobnostní patologii jako nepříliš skrytý smysl Adornova myšlení: „*Minima Moralia*,“ píše ve snaze vyzníit účastně, je „výkonem citlivého introverta“ [Tamtéž: 36].

Jedním z nejzábavnějších okamžiků Adornova psaní je mimochodem epizoda z jeho autobiografické eseje o letech, jež strávil na výzkumném projektu rozhlasového média v Newarku ve státě New Jersey hned poté, co unikl z nacistického Německa. Jednoho dne na něj narazil mladý americký výzkumník, který se ho, jak to popsal Adorno, „zcela okouzlejícím způsobem“ zeptal: „Dr. Adorno, jste introvert, nebo extrovert?“ Nezmiňuje se o své odpovědi. Možná byl příliš zaražený na to, aby se na nějakou zmohl. Když ovšem tento příběh později vyprávěl, účelem bylo ilustrovat šíření reifikovaného myšlení [Adorno 1969: 338–370].

Miller, který si bezpochyby této ironické ozvěny není vědom, má za potřebí učinit z Adorna iracionálního introverta, aby se mohl propracovat k otázce zvěstované názvem jeho eseje: „Je špatné psaní nezbytné?“ Otázka je to falešná, je ukázkou polemiky spíše než skutečného rozvažování. Afirmativní zodpovězení otázky – špatné psaní nezbytné je – s sebou nese vnitřní rozpor. Jakékoliv psaní, o němž by bylo možné mluvit jako o odpovídajícím nezbytnosti, nelze jednoduše nazvat špatným. Tím, že problém takto postavil, Miller dokáže polapit svou oběť do paradoxu: „Znamená to, že Adornovy a Butlerové nejpodnětnější myšlenky, právě pro svou relativní popularitu mezi nezanedbatelným množstvím levicově orientovaných intelektuálů, přišly o svou antithetickou užitnou hodnotu a byly pekelnou logikou směny odcizeny a snad dokonce dialekticky transformovány – přeměněny v něco otřelého a předvídatelného? Pokud člověk přijme Adornovo stanovisko v *Minima Moralia*, nelze se tomuto závěru vyhnout“ [Miller 2000: 43].

Ve skutečnosti se tomuto závěru lze vyhnout velmi snadno. Adorno neusuzuje na odcizení přímo z množství chápajících čtenářů. Porovnává odcizení s imitativním stylem masového chápání, které defenzivně vzdoruje nepředvídatelnosti myšlení. Počty čtenářů nejsou jeho předmětem. Tím je způsob čtení – ačkoliv Adorno věří, že problém současného dominantního způsobu čtení spočívá v tom, že jeho představa o hodnotě je kontrolována tacitními kalkulacemi, které lidé provádějí, o množství čtenářů, s nimiž budou seskupeni. Takže bez ohledu na to, kolik lidí čte a chápe jeho spisy, to samo o sobě nám nic neřekne o jejich společenském významu. Pouze tehdy, když je velikost čtenářské obce předem pojata do normativní úvahy právě onou čtenářskou obcí, docházíme k jím popisovanému jevu.

Odbočil jsem k této epizodě z anglo-americké polemiky zčásti proto, že odhaluje, jak primitivní je naše myšlení o publikách. Předpokladem se zdá být, že srozumitelný styl ústí v lidové obecnost a že politická angažovanost vyžaduje existenci co nejširšího obecnostva. Tento názor je před-

pokládán spíše než zdůvodňován, a proto kdokoliv k němu má námitky, je vyslyšen pouze jako navrhovatel pošetilosti: že špatné psaní je nezbytné; že nesrozumitelnost by měla být pěstována; že mluva, aby byla politicky radikální, nesmí mít žádné obecenstvo. Orwell a Adorno, jak je podává Millerovo shrnutí, sdílejí předpoklad, že jasnost stylu vytváří velké počty čtenářů; Millerův Adorno si myslí, že to je špatné.

Intelektuální práci začínáme normalizovat pokaždé, když připustíme přímočarou shodu mezi hodnotou a počtem – v představě, že jasný styl má za následek lidové obecenstvo, a tudíž efektivní politickou angažovanost. Tento způsob uvažování je tak hluboce chován v lásce, že zpochybnit ho znamená říkat si o výsměch, obzvláště v novinářských kontextech. Adorno se pokoušel určit spojení mezi masovou cirkulací diskurzu a módem čtení orientovaným na tento oběh.⁴ Namísto toho je vnímán jako člověk, jenž zásadně argumentuje proti čitelnosti.

Vzhledem k míře zmatení je snad lepší vrátit se k samotným základním otázkám. Jaký druh srozumitelnosti je při psaní nezbytný? Srozumitelnost pro koho?

Pro některé lidi jsou odpovědi na tyto otázky natolik očividné, že nepotřebují být konstatovány. Psaní nesrozumitelné pro toho, kdo není specialista, je zkrátka „špatné psaní“. Toto obecné morální stanovisko implikuje Millerův titul, podobně jako Cena za špatné psaní vymyšlená časopisem *Philosophy and Literature*. Lidé, kteří tento pohled sdílejí, se obvykle budou zdráhat připustit, že různé druhy psaní vyhovují různým účelům, že co je srozumitelné v jedné čtenářské komunitě, bude nesrozumitelné v jiné, že srozumitelnost závisí na sdílených konvencích a společných referencích, že žargon jednoho člověka je pro druhého jasnost, že vnímání žargonu a nesrozumitelnosti se mění v průběhu času. (Moji

---

⁴ Témata vyjmenovaná v této větě prostupují Adornovým psaním, ale jen málo klíčových textů, může posloužit jako příklad; kromě *Minima Moralia* to jsou: *The Stars Down to Earth and Other Essays on the Irrational in Culture* [1994], viz také *Introduction to the Sociology of Music* [1989] a esej „Freudian Theory and the Pattern of Fascist Propaganda“ [in Arato a Gebhardt 1987: 118–137].

studenti mají problémy při čtení prózy z 18. století, která byla ve své době vzorem jasnosti, ale berou za zcela samozřejmou srozumitelnost takových pojmů jako „objektivní“ a „subjektivní“ – odsuzovaných jako odporný neologistický žargon v době, kdy je používal Coleridge.) Lidé, kteří považují obvinění ze špatného psaní za samozřejmé či univerzálně pochopitelné, tedy mají tendenci být přinejlepším naivní a dost často se mohou ukázat jako pokrytečtí. Jak například Butlerová správně poznamenává, toto obvinění je téměř pokaždé vyhrazeno pro myslitele v rámci humanitních věd, kteří sdílejí jisté nestravitelné názory. Dokonce konzervativní akademici z humanitních oborů, kteří píšou neprůhledně, jsou zřídka kdy terčem útoku; nepřátelství novinářů se zdá být rezervováno nejen pro určité disciplíny, ale pro levicové myslitele uvnitř těchto disciplín.

Mělo by psaní zamýšlené pro akademiky v humanitních oborech být čitelné pro každého, když neočekáváme totéž od psaní ve fyzice? Není takové očekávání totožné s požadavkem, aby v humanitních vědách nebylo nic jako intelektuálové, aby nezáleželo na celých dějinách humanistických disciplín a aby někdo, kdo ničím nepoznamenaný vstupuje do diskuse – třeba o teorii sexuality – nebyl nijak znevýhodněn ve srovnání s někým, kdo je v předcházejících diskuzích problematiky obsáhle sčetlý? Když obvinění ze špatného psaní vznášejí žurnalisté, je těžké ubránit se pocitu, že ve hře není žádné nepřátelství vůči samotné ideji odborných humanistických disciplín.

Jistě, akademické psaní je možné zpochybnit na jiných základech. Lze argumentovat, že imperativ srozumitelného psaní není totéž jako potřeba psát přístupně, že i náročné styly mohou mít jasnost preciznosti. Projekt akademické disciplíny vyžaduje rigoróznost definice, argumentace a dispute. Na tomto základě, kde něco považovaného za srozumitelné může zůstat vysoce specializované a nepřístupné pro laická obecnstva nebo novináře, lze srozumitelnost obhajovat. A vskutku, v té míře, v níž může vyžadovat konceptuální preciznost naprosto nevšedních druhů, se jasnost může dostávat do sporu s přístupností. Stoupenci tohoto ideálu mo-

hou mít pocit, že srozumitelnost není ohrožována izolací či specializací akademické sféry, ale neschopností humanistů brát vážně vlastní obory – buď kvůli přetvářce noblesní humanistické piety, nebo kvůli fascinaci novinářskou autoritou, která takové profese vymezuje jako historii, nebo protože specializovaná prostředí jako okruh kulturních studií přivedla akademiky k tomu, aby rigorózní argument považovali za méně než gesta politiky spravedlnosti. Apel na srozumitelnost v tomto smyslu by nebyl argumentem o veřejných intelektuálech ani by se netýkal levicových akademiků více než kohokoliv jiného.

Třetí linie uvažování spočívá v tom, že zvláštní standard srozumitelnosti by měl být aplikován pouze na ty akademiky, kteří si nárokují politické dopady své práce – což by zahrnovalo téměř každého, kdo dnes pracuje v kulturní kritice. Z tohoto pohledu nemusí existovat potřeba přístupnosti v akademických disciplínách obecně a ocenění za „špatné psaní“ by mohla být zapuzena jako ostentativní. Nicméně když si akademici nárokují šíření spravedlnosti skrze svou práci, tvrdí tento argument, berou na svá bedra povinnosti, jež překračují rámec jejich vlastního povolání. (Takto tento argument předkládali mimo jiné Nussbaumová a Pollittová). Ani za těchto okolností z toho bezprostředně nevyplývá, že otázkou je *přístupnost*. Například Nussbaumová kritika prozaického stylu Butlerové nepředpokládá, že práce Butlerové by měly být psány pro neodborníky; její závažnější obvinění spočívá v tom, že práce Butlerové nejsou psány pro kánony argumentace mezi specialisty, ať už filosofie, nebo práva, a že jejich formu oslovování vysvětluje pouze systém celebrit kulturních studií [Nussbaum 1999: 37–45]. Některé stylistické sklony, na něž se Nussbaumová zaměřuje, jako je tendence uvádět premisy v podmínkových větách typu „jestliže ... pak“, a následně tyto premisy pokládat za dané, mají co do činění s logickou argumentací, ale nikoliv nezbytně s výkladem pro neodborníky, jakými jsou předpokládání čtenáři *New Republic*, kam Nussbaumová psala.

Takže aby bylo vyvoláno obvinění, že nepřístupné psaní je nezodpovědné či že dobré psaní se musí snadno číst, jeví se jako nutný další předpoklad. Člověk musí zastávat nejen to, že srozumitelnost je zvláštní břemeno spisovatelů s politickými aspiracemi, ale že druh srozumitelnosti, kterého mají zapotřebí, se nachází v novinářských nebo v politických veřejnostech. Tento požadavek se mi z důvodů, které se mi snad podaří objasnit, zdá být zcela neospravedlnitelný. Ve všech útocích na styl levicové akademické teorie jsem nespatriil přesvědčivou obhajobu tohoto mimořádného požadavku. Má sklon být pokládán za samozřejmý, zejména ze strany žurnalistů. Pro toto mlčení existuje důvod; ti, kdo věří s největším zápalem v moc novinářských veřejností, inklinují k víře, že tyto veřejnosti jsou jako vzduch – všudypřítomné, neviditelné a světlu prostupné. Sotva je napadne zajímat se, zda-li veřejnost může být kulturní formou predisponovanou k některým účelům více než k jiným.

Všimněme si rovněž, že obvinění ze špatného psaní s sebou nese logicky vyplývající domněnku: jen kdyby levicovní akademici psali přístupně pro novinářská publika, byli by politicky efektivnější. Tento důsledek není samozřejmý a zkušenost naznačuje, že je to omyl. Pokud jsou ideje nepřijatelné z jiných důvodů nebo pokud je publikum strukturováno takovým způsobem, aby bylo bytostně předsudečné, přístupná próza sama o sobě nikomu nic nezíská. Existuje mnoho argumentů, které si nikdy nenajdou svou cestu na stránky *New York Times* nezávisle na tom, jak jasně jsou vyjádřeny. Stejně tak, jako je chybou ztotožňovat dobré psaní s přístupností, je také chybou ztotožňovat nenáročný styl s efektivností.

Jsme do těchto předpokladů vtahování natolik záludně, že mohou zkreslit také obhajobu náročného psaní. Všechno je v pořádku, pokud někdo tvrdí, že jisté druhy náročného psaní mohou být dobré i politicky nezbytné. Avšak je náročnost přednost sama o sobě, nebo je to efektivní strategie pro defamiliarizaci zdravého rozumu? Obhajovat akademické psaní na tomto poli znamená předpokládat, že defamiliarizace odvádí všechnu práci samovolně. Zde se upadá do stejného omylu, do něž upadají

ti, kdo jsou přesvědčeni o efektivitě transparence, aniž by cokoliv říkali o kontextu, obecenstvu, čtenářských způsobech nebo o mediaci formou. Jak psaní defamiliarizuje zdravý rozum? Pokud tak činí pouze, je-li čteno podle protokolů akademického diskurzu – kde se například pokládá za axiomatické, že komplikovanost se hodnotí výše než jednoduchost – pak mají argumenty Pollittové a dalších určitou sílu: k politickému prospěchu plynoucímu z této strategie odporu dochází pouze v omezené zóně akademické kultury. Defamiliarizace pro koho?

Nemůže tomu být tak, že to co mohlo být defamiliarizací se pro mnohé v akademické sféře stalo až příliš všedním? Mnoho lidí mimo tuto sféru se zdráhá užívat svůj úsudek tváří v tvář náročnosti. Nemůže být rovněž pravdou, že mnozí uvnitř se zdráhají vzdát se okázalosti náročnosti na povrchu psaní? Na tom by nebylo nic překvapujícího. Styl je performancí členství ve skupině. Akademikové přináležejí k funkčně segregované sociální sféře, a obzvlášť v humanitních vědách je tato sféra stále více marginalizována, nežádka i ohrožena. Lidé styl využívají k tomu, aby se odlišili od masy a její normalizované verze srozumitelnosti. Často ti, kdo tak činí – zejména postgraduální studenti, jejichž role není institucionálně zabezpečena – se také snaží vyznačit své poněkud nejasné členství v křehké, ale zoufale potřebné subkultuře. Tyto sociální rozměry stylu jsou pravděpodobně pro utváření jakékoliv veřejnosti důležitější, než jsou buď srozumitelnost, anebo defamiliarizace uvažované v abstrakci.

To, oč jde v tomto sporu, není jenom rozdíl názorů na styl, ale také různé kontexty psaní, různé způsoby, jak si představit publikum. Problémy jsou spíše zastřeny než vyjasněny pokaždé, když předpokládáme, že veřejný intelektuál je ten, kdo píše pro velké množství čtenářů, že bezproblémový a dobře známý způsob vyjadřování je pro politickou angažovanost nezbytný, že smysluplná politická práce je nutně vykonávána v rámci žurnalistické temporality, která určuje, co se v současnosti považuje za politiku, nebo že politické zaujímání stanovisek je jediný způsob, jak být kreativně spojen s publikem. Tím, co se ztrácí z tohoto pohledu na poli-

tiku prózy, jsou mediace publik, žánry, způsoby oslovování, oběh kulturních forem, způsoby čtení, včetně afektu, a společenské představy, jež jsou pozadím literární praxe.

Takže jsme zpět na začátku: Jak by někdo mohl vytvořit jiný druh veřejnosti při změně řečových podmínek?

Síla otázky je oslabena samotnou ideologií, která v první řadě vyvolává řadu debat o veřejných intelektuálech: dominantní ideologie veřejné sféry datující se přinejmenším od raného 18. století, podle níž veřejná sféra znamená zkrátka to, že lidé veřejně využívají svůj rozum. V tomto pojetí založeném na zdravém rozumu, si občané formují názory ve vzájemném dialogu, a odtud pochází veřejné mínění. Jakékoliv oslovení publika má sklon být chápáno jako imitace o argumenty opřené dialogu tváří v tvář, nebo spíše jako imitace idealizované verze takového dialogu. Má se za to, že veřejné mínění vyrůstá z kontinua kontextů, které sahá od běžné konverzace, přes rodičovské schůzky, po parlamentní rozpravy, novinové komentáře či kritickou esej, a že pravidla diskurzu jsou stejná při každém kroku. Postupuje se tak, že se lidem předloží vícero pohledů v zájmu dosažení porozumění, explicitně se uvedou předpoklady, a pak se dosáhne nějakého rozhodnutí. Veřejná sféra představuje kritickou diskuzi ve velkém. Živoucí dějiště veřejně prospěšné diskuse je motorem demokratické kultury.

Jedním ze základních cílů této práce je ukázat, že veřejnosti tímto způsobem ve skutečnosti nefungují. Ovšem pokud někdo věří, že tomu tak je, že existuje kontinuum sahající od racionálního dialogu vzhůru k oblastem veřejného mínění, pak se může jevit jako evidentní, že intelektuálové při veřejném oslovování publik zaujímají ojedinělou pozici. Kritický argument představuje povolání intelektuálů. A pokud má být veřejný diskurz racionální, kdo by byl vhodnější, aby ho vedl, než intelektuálové? Jestliže v tom selžou, pokračuje dále úvaha, potom musí být selhání kladeno za vinu jim.

Pro mnoho lidí pojem „veřejný intelektuál“ dospěl k významu, kdy označuje kvazinovinářského vědátora s masou přívrženců. Starší pojetí – jako například pojetí intelektuála jakožto svědomí doby, který zachovává přesvědčení nebo historickou paměť bez ohledu na to, zda někdo naslouchá, či nikoliv, a drží při životě alternativu, jež by mohla být vzkříšena v nějaké vzdálené budoucnosti – ustoupila do pozadí. Současná kultura pohlíží na jakoukoliv myšlenku o vzdálené budoucnosti jako na archaickou. Jelikož se v žurnalistické temporalitě politiky, jež stále více dominuje veškerému myšlení, smršťuje rozsah budoucnosti, uvažujeme v horizontálních pojmech: veřejní intelektuálové jsou ti, kdož vyhledávají společensky expanzivní obecnstva.

Pod vlivem takového myšlení by bylo snadné opominout rozdíl mezi intelektuály jako třídou a občany jako obecnou kategorií. Obě strany používají kritický rozum a artikulují rozvážné argumenty. Intelektuálové jsou zkrátka lidé k tomuto účelu nejlépe vybavení. John Guillory výstižně napsal, že idea angažovaného intelektuála může být nazírána jako „nostalgie po právě té veřejné sféře, která historicky fungovala v *absenci* sociálně určené skupiny ‚intelektuálů‘“ [Guillory 1994: 117]. Touha po veřejných intelektuálech vede lidi k tomu, aby mluvili tak, jako by existoval morální imperativ jasnosti a také morální imperativ politického zaujímání stanovisek. Do té míry, v níž se jedná o morální požadavky, lze stěží očekávat, že vyústí v natolik specializovaný status, jakým je veřejný intelektuál. Pokud by někdo skutečně tvrdil, že každý by měl psát jasně a že každý by měl veřejně zaujímat politická stanoviska, pak by v důsledku argumentoval *proti* představě veřejného intelektuála jakožto zvláštní role.

Podíváme-li se blíže k jádru věci, vidíme, že tato ideologie mylně rozpoznává fundamentální inovaci veřejnosti jako kulturní formy. Veřejná sféra nikdy nevyžadovala široce rozšířenou kulturu racionální diskuze. Vyžadovala kategorii veřejnosti – což je v podstatě imaginární funkce, která umožňuje dočasně indexovaný společenský styk mezi navzájem neznámými lidmi zachytit jako sociální entitu a neosobně ji oslovovat.

Úspěch v této hře není záležitostí lepších argumentů nebo komplexních stanovisek. Je to věc bystrosti, citací a převyprávění. Odehrává se nikoliv v důkladně vyargumentovaných esejích, nýbrž v informálním, intertextuálním a multižánrovém poli. Není důvod, proč by intelektuálové měli mít zvláštní postavení pro veřejné oslovování v tomto smyslu, vyjma toho, když jsou prezentováni jako experti. A expertní vědění je v důležitém ohledu neveřejné: jeho autorita je vůči diskuzi externí. Může být zpochybněno pouze jinými experty, nikoliv uvnitř diskurzu samotné veřejnosti.

Socioložka Nina Eliasophová nedávno publikovala zneklidňující studii kontextů diskuze. Závěry této studie by měly zpochybnit jakoukoliv představou veřejné sféry jako kontinua utváření kritického názoru. Eliasophová zkoumala široký okruh veřejných debat v místních komunitních skupinách a zjistila, že veřejně prospěšné debatě je zabraňováno v takřka každém kontextu. Jak se konverzace přibližují veřejným tématům, kde by názory měly obecnou platnost a hlediska ostatních by musela být brána v potaz, lidé mají sklon odmlčet se a odchýlit směr konverzací. Dokonce i aktivní dobrovolníci v občanských skupinách konstruují své dobrovolnictví tak, aby se vyvarovali riskantních diskuzí. Vybírají si témata, která jim dovolují vyhnout se nesouhlasu. Rámčují své motivy jako předpolitické. Novináři a úřední činitelé aktivně konspirují, aby veřejnou debatu omezili, převedli ji na svědectví, které může být vnímáno jako soukromý zápal pro věc spíše než jako názor nebo argument. Vybízejí lidi, aby na své veřejné smýšlení nahlíželi jako na dobrý pocit, soucítění, dobrovolnictví nebo cokoliv jiného, co může být odloučeno od konfliktu názorů. Novináři podávají zpravodajství o pocitech nebo zájmech občanů raději než o jejich argumentech, čímž si drží pro sebe roli nesporných mediátorů všeho veřejného. Těm, kdo mluví, vytvářejí profil matek jednajících ve jménu jejich dětí spíše než občanů s obecným názorem. Oficiální činitelé, kteří reagují na angažovanost občanů, mají sklon dovolávat se odborné znalosti nebo směřovat diskuzi do byrokratických řečových protokolů, v nichž může být vykonávána jejich autorita [Eliasoph 1998].

Je zajímavé, že Eliasophová sama nezpochybňuje předpoklad, že kontinuum kritické diskuse zaměřené na veřejný prospěch je to, v čem spočívá nebo měla by spočívat podstata veřejné sféry. Její kniha je poháněna pocitem rozhořčení nad tím, že skutečné konverzace nedokáží dosáhnout ideálu. Avšak ideál kritické diskuse sám o sobě nikdy nebyl dostačující, aby veřejné sféře dal vzniknout. Do nekonečna opakovaný objev, že veřejná politika ve skutečnosti neodpovídá idealizovanému sebechápání, na němž je založena – objev učiněný romantiky, Marxem, Lippmannem, Adornem, Habermasem, Foucaultem a nanovo Eliasophovou – nikdy nedokáže vybudit dostatek morální vášně, která by politiku donutila přizpůsobit se mu. Obraz diskuse ve velkém měřítku je pro veřejnou sféru nezbytný jakožto sebechápání, ale nikoliv jako empirická realita.

Mám dojem, že tentýž obraz živí fantazijní představu veřejného intelektuála jako nepostradatelné funkce pro politickou změnu, v níž je intelektuál vnímán jako někdo obzvláště zběhlý v rámcování témat pro kritické debaty a v níž ke změně dochází, když diskuze ve své deliberativní kapacitě k jednání zahrnuje co nejširší veřejnost. Toto pojetí vztahu intelektuála k politice závisí na jazykové ideologii, ve které jsou myšlenky a výrazy donekonečna zaměnitelné, přeložitelné, opakovatelné, sumarizovatelné a reformulovatelné. Do té míry, v níž tato ideologie značí, o čem má domněle veřejný jazyk být, pozornost se při utváření interaktivních vztahů musí odklonit od poetiky stylu a také od pragmatické práce textů. Publika jsou uváděna do života tím, že svět, v němž koluje diskurz, je charakterizován jako sociální entita (to jest jako publikum); avšak v jazykové ideologii, která veřejnou sféru umožňuje, tato poetická či kreativní funkce veřejného oslovení mizí z dohledu. Než aby pomáhali konstituovat dějiště cirkulace pomocí stylu, předpokládá se, že intelektuálové vypustí do cirkulace v prostředí neurčitého publika transparentně zarámované ideje. Jistěže, pokud by intelektuálové pojímali sami sebe jako osoby zapojené do projektů utváření světa, pak není zcela jasné, že přemýšlení by bylo efektivnější než, řekněme, tělesně expresivní performance. Není jasné,

zda-li by vůbec intelektuálové měli nějakou přirozeně vůdčí roli v tomto procesu. A tak možná není překvapující, že profesionální třída intelektuálů by se měla zdráhat opustit koncepci veřejného diskurzu, jehož neadekvátnost nepřestává objevovat.

Touha po populárně čtených intelektuálech je částečně reakcí na krajní segregaci novinářských a intelektuálních publik ve Spojených státech amerických. Ta nejsou oddělena pouze životním postojem a stylem, ale také materiálními podmínkami cirkulace. Publika neexistují jednoduše podél kontinua od úzkého k širokému nebo od odborného k obyčejnému, od elitního k lidovému. Liší se v sociálních podmínkách, které je činí možnými a na které jsou orientována. Spojené státy jsou extrémním případem. Americká podoba antiintelektualismu přiměla intelektuály, aby se po minulá dvě století cítili jako vyvrženci. Sotva se lze divit, že mnoho z nich by snilo o tom rehabilitovat se prostřednictvím slávy, což je jediné platidlo respektu, které se v Americe skutečně dá utratit. Intenzivní kapitalizace masové kultury zde znamená, že média, na nichž skutečně záleží, jsou ta, jejichž velikost a nouze o přístup jsou nanejvýš odstrašující. Mezitím prostoupení univerzit komerčními a státními zájmy činí v některých ohledech akademickou práci méně než veřejnou v té míře, v níž jsou intelektuálové buď marginalizováni, nebo funkčně začleněni do managementu kultury odbornosti. A komerční a akademická nakladatelství jsou po zhruba posledních třiceti letech institucionalizována jako odlišné výrobní oblasti v mnohem větším měřítku než v jakékoli jiné zemi, zatímco decentralizace amerického univerzitního systému mu zabraňuje, aby poskytl onu koherentní platformu autority, která se nachází v nepokrytější elitních systémech, jako je ten francouzský.

Univerzitní nakladatelství a časopisy, napůl profesionální a napůl veřejné, jsou paličatým kompromisem. Jejich produkty jsou široce dostupné komukoliv, kdo si může výtisky koupit nebo vypůjčit, a v tomto smyslu veřejnosti oslovují. Ovšem také se starají o to, aby udržely jemné odstupňování mezi rozsahem své cirkulace a soukromou oblastí profesí. V rámci

profesí vybírají autory; rukopisy prověřují (čím dál tím méně, to je pravda) s odbornými čtenáři z daných oblastí; propagují spisy uvnitř profesních organizací a na akademických trzích. (Toto platí i o nakladatelstvích typu Routledge, která nemají žádné formální vazby na univerzity.)

Svět cizinců, jejichž směrem tento diskurz proudí, představuje svět, v němž jsou cizinci buď přímo předem certifikovaní institucemi a sítěmi, nebo nepřímo omezení distribučními praktikami nakladatele. Čtenáři sdílejí základní body, kariérní trajektorie a zájmy své společenské vrstvy. Sdílejí diskurzivní protokoly včetně věcí, jako je axiomatická preference komplexnosti. („Ve skutečnosti se domnívám, že je to o něco komplikovanější,“ je v akademickém světě heslo, na něž není žádná odpověď; artikuluje se jím profesionální mód tvorby dalších diskurzů a uděluje se jim archivně kumulativní ráz. Totéž gesto vychází naprázdno v novinářském prostředí, kde prioritu představuje rozsáhlý příjem pozornosti obecnstva.) Autoři v tomto světě nevyhnutelně vstupují do jiné jazykové hry než žurnalisté.

Soukromé kolování akademického diskurzu by mohla poskytnout dobrou službu pro rutinní fungování disciplíny. Ale když obory upadají nebo se ocitají v krizi, nebo když jejich příslušníci ze svých vlastních důvodů usilují o využití akademické platformy k oslovení jiného publika, pak se dosavadní proudy kolování ukazují jako nedostatečné. Cirkulaci potom kontrolují vzájemně konfliktní zákony. Novináři, kteří jako třída mají zájem na masovém oběhu a formách autority na něm založených, na tento konflikt až příliš dychtivě poukazují.

Tyto podmínky ve Spojených státech strukturují publika dostupná pro výsledky myšlení a psaní. Nemohou být překonány pouhou změnou postoje o nic víc, než by Orwellův pisatel deníku mohl očekávat, že pouze pomocí stylu dá vzniknout době, „kdy myšlení bude svobodné, kdy se lidé budou lišit jeden od druhého a nebudou žít v samotě.“ Levicová akademická teorie, především v rámci ohrožených humanitních oborů, se pokouší opětovně se ustavit jako veřejnost, někdy s explicitním záměrem, aby přestala být organizována do jednotlivých oborů. Tato teorie se po-

měrně často zdá být ochotná postulovat svůj vlastní svět prostřednictvím stylu nebo pomocí idiomatických a tématických narážek na masovou kulturu. Výsledek je zklamáním takřka pro všechny. Ani mezi akademickou sférou a masou, ani mezi jednotlivými obory a žurnalistikou dnes z větší části neexistují podmínky pro veřejnou cirkulaci.

Samozřejmě, úsilí o vytváření publik, o stvořitelenskou práci ve veřejné sféře, se může pokazit na mnoho způsobů. Když si Polittová stěžuje, že akademičtí intelektuálové postulují svou vlastní radikalitu cestou, která neobsahuje žádné riziko a redukuje se na pseudopolitiku, adekvátní výklad její pointy znamená, že publikum akademické práce je mylně rozpoznáváno. Podobně jako většina akademických odborných znalostí koluje pouze po dobře vyznačených cestách a je téměř zcela mediována univerzitním systémem. Avšak sama se již tímto způsobem nevnímá. Snaží se překonat oddělení akademických, profesních a politických publik pomocí svého tématického obsahu raději než veřejnou cirkulací. Přírozně, tento naprosto platný bod může být také obrácen. Jak poukazuje Adorno, novinářské veřejnosti samotné se nemusí podařit stát se dějištěm rizika či utváření světa. Když žurnalisté odsuzují akademiky za promlouvání způsobem, jenž ještě není všední, sami se rovněž snaží vyhnout riziku doopravdy veřejné cirkulace.

Existuje mnoho akademiků, obzvláště v kulturních studiích, kteří nedůvěřují nároku novinářů a masových médií na reprezentaci jediné relevantní veřejnosti a usilují o veřejnou relevanci jinou cestou. Raději než hledat slávu nebo publicitu u novinářských publik, snaží se nazírat všechny intelektuály jako intelektuály veřejné. Aspirují na to vnímat svou vlastní práci jako politiku, buď v obecném smyslu vybojované kultury, nebo v užším smyslu jako mající význam pro kolektivní akci a státní politiku. Jelikož si jsou vědomi, že akademické disciplíny vytvářejí funkční propast mezi sebou a politickými publiky, ať už v dobrém, či špatném smyslu, rádi by se vyhnuli svým oborům (z nichž je mnoho beztak ve vyčerpaném stavu) jakožto kontextu pro své psaní a přemýšlení. Nicméně tak nečiní tím, že

by tyto disciplíny opustili úplně a psali pro publika a životní světy mimo akademickou sféru, ale tím, že svou práci a kariéru v akademickém kontextu co nejlépe přizpůsobují politickému sebechápání.

Tento experiment s sebou nese svá vlastní nebezpečí. K nim patří újma způsobená imitováním politické temporality, aniž by byl rozpoznán rozdíl temporalit dostupných v těchto dvou kontextech koloběhu diskurzu. Politizující myšlení má sklon znamenat přizpůsobení se žurnalistické temporalitě. Některé druhy myšlení, které jsou pro politiku zásadní, ale nejsou zachyceny v jejích termínech, mohou vyžadovat jiný prostor cirkulace. Kulturní studia se občas pokoušela o metodologickou eliminaci aparátu budoucnosti spojeného s disciplinaritou: kumulativní vědění a archivy specifické pro dané pole, výzkum chápaný jako opravitelné šetření, učednictví a odbornost, sebeprodukující se profesionalismus atd. Avšak dokud bude taková práce nadále kolovat pouze uvnitř metadisciplinárního akademického rámce, její aspirace na politický čas zůstanou zablokované. Tento protiklad posiluje námitky žurnalistů.

Jakékoliv publikum, stávající či budoucí, zahrnuje cizince. Kvalita *rizika*, která Polittové schází v levicové akademické teorii, představuje právě tuto orientaci směrem k cizincům a podřízení diskurzu odcizujícím cestám koloběhu. Ale k tomuto riziku může dojít jak během dlouhých, tak i během krátkých časových období; jde jen o to, že ta kratší jsou snáze rozpoznatelné jako politika. Orwellův pisatel deníku touží po tomto riskování mezi cizinci, když píše pro dobu, „kdy se lidé budou lišit jeden od druhého a nebudou žít v samotě“. Budoucí vědci z tradiční disciplíny jsou v tomto omezeném smyslu rovněž poloveřejní. I docela tradiční vzdělanost postupem času směřuje k tomu být korigována ze strany cizinců. Ani oslovení novinářské veřejnosti ani bezprostřední politizace akademických publik nejsou jedinou cestou k přijetí rizika obsaženého v principu veřejného. Projekty utváření světa vyžadují nejen záměry nebo moralizované postoje, jimž se říká „mít politiku“, ale také souhrn forem, kterými lze artikulovat temporalitu a společenský prostor jejich cirkulace.

Mám dojem, že Foucault koncem své životní dráhy přemýšlel obdobným způsobem. Foucault se z hlediska tohoto pojednání musí jevit jako nejednoznačná postava. Jeho vliv byl počítován daleko za hranicemi akademické sféry, ačkoliv jak je o něm dobře známo, odmítl úlohu veřejného intelektuála, tak jak ji ztělesňoval Jean-Paul Sartre. Jeho stylu, proslulému svou náročností, se přesto zřídka kdy nedaří zaujmout pozornost. Foucault reprezentuje stejně jako kterýkoliv jiný intelektuál možnost nejen hájit kritickou teorii, ale také možnost mobilizovat ostatní k přijetí kritického postoje prostřednictvím apelu obsaženého v jeho spisech. V posledních deseti letech svého života se viditelně zapojoval jak do lokálních aktivistických projektů, tak do dalekosáhlé snahy nově promyslet podstatu politiky. Co bychom tedy měli říci o jeho vztahu k veřejnosti?

Foucault si jednou v důsledku zařídil interview sebe sama, když přiměl Paula Rabinowa, aby mu kladl otázky, v nichž chtěl sám udělat jasno [Foucault 2003: 252-64]. První otázka byla „Proč se neúčastníte polemik?“ [Tamtéž: 111]. Cituji obšírně Foucaultovu odpověď, neboť mnohým může přijít nečekaná:

Nerad se [...], to je pravda, účastním polemik. Jestliže otevřu knihu a vidím, že autor obviňuje svého protivníka z „infantilního levičáctví“, tak takovou knihu raději zase zavřu. To není můj styl, nepatřím mezi lidi, kteří to takto dělají. Trvám na tomto rozlišení jako na něčem, co je podstatné: jde zde o jistou morálku, o morálku týkající se pravdy a vztahu k ostatním.

Při seriózní hře otázek a odpovědí, při procesu vzájemného objasňování jsou práva každé z osob v témže smyslu imanentní této diskusi. Jsou závislá pouze na situaci dialogu. Člověk kladoucí otázku užívá pouze práva, které mu bylo dáno: zůstat nepřesvědčen, vnímat rozpor, žádat více informací, zdůrazňovat rozdílné postuláty, upozorňovat na chybná zdůvodnění. Rovněž ten, kdo na otázku odpovídá, neužívá žádná práva, která by sahala mimo diskusi samu; logikou svého vlastního diskursu je svázán s tím, co už řekl dříve, a jakmile přistoupí na dialog, je svázán s tázáním se druhých.

Otázky a odpovědi závisí na hře – na hře, která je zároveň příjemná i obtížná – ve které se každý z obou partnerů snaží, aby použil jen ta práva, která jsou mu propůjčena druhými a přijatou formou dialogu.

Účastník polemiky, na druhé straně, postupuje obrněn privilegii, která si přivlastnil napřed, a nikdy nebude souhlasit s otázkou. V principu si osobuje práva, která ho opravňují vést válku a činí tento boj spravedlivým; neseťkává se proto s partnerem pro pátrání po pravdě, ale s protivníkem, nepřitelem, který je špatný, škodlivý a jehož existence znamená ohrožení. Pro něho potom taková hra není založena na uznání druhé osoby jako subjektu, který je též oprávněn mluvit, ale na jeho vyloučení jakožto partnera z jakéhokoliv dialogu. [Tamtéž: 252–253].

Je poněkud překvapující vidět Foucaulta, jak v tisku a s publicitou popisuje svou kariéru, jakoby šlo o dialog. Jeho postřehy se mohou zdát kupodivu habermasovské: trvá na tom, že dialog je otázkou morálky a že „při procesu vzájemného objasňování jsou práva každé z osob v témže smyslu imanentní této diskusi. Jsou závislá pouze na situaci dialogu.“

Přesto si myslím, že Didier Eribon správně podotýká, že tato pasáž reprezentuje ve Foucaultově díle nejbližší přiblížení se k odpovědi Habermasovi – mohli bychom skoro říci, k ironicky zahalené polemice proti Habermasovi [Eribson 1994: 310–311]. Otázka „Proč se neúčastníte polemik?“ představuje pro Foucaulta příležitost vysvětlit, proč nereagoval na frontální útok, který proti němu Habermas vedl v přednáškách, které byly proneseny v březnu roku 1983 na Collège de France – rok před Rabinovým interview – a publikovány rok po Foucaultově smrti jako *Filosofický diskurz modernity*. Tím, že použil tohoto jazyka k vysvětlení svého odmítnutí chopit se výzvy, již s despektem přehlížel, Foucault takříkajíc přehabermasoval Habermase. Skutečná podstata jeho reakce přichází v bezprostředně následujících poznámkách. Zde Foucault předkládá své stanovisko, že moralita dialogu má být zasazena nikoliv v transcendentních podmínkách řečových situací coby ideálně orientovaných na porozumění, a tudíž

implikujících normy racionální morálky obecně, nýbrž v historii polemik a dalších módech diskurzu. Obojí, dialog a polemika, jsou žánry, v nichž jsou imanentní rozdílné etické projekty a sociální vztahy. „Velmi zjednodušeně“ Foucault podotýká, že člověk by mohl analyzovat jazykovou hru polemiky prostřednictvím jejich náboženských, právnických a politických předchůdců.

Tím, že otázku staví takto, se Foucault také pokouší ozřejmit, proč je obtížné zmapovat ten druh volného přechodu mezi intelektuální prací a politikou, který se v současnosti zhušťuje do obrazu veřejného intelektuála. V dlouhé a výmluvné pasáži s převahou metafor války a dalších forem násilné agrese Foucault tvrdí, že polemika nachází své nevlivnější modely v politice – dokonce i když se politika může jevit jako záležitost shody spíše než polemiky, jako když spočívá v uzavírání spojenectví, verbování přívrženců a sjednocování zájmů či názorů. Takže otázka „Proč se neúčastníte polemik?“ se ukazuje být otázkou o rozlišení Foucaultova intelektuálního projektu a vlastní politiky.

V tomto kontextu Foucault prohlašuje, že upřednostňuje stát stranou otázek kladených v mezích jazyka politiky za účelem zabývat se problémy, které nelze rámovat výhradně jako politické otázky. Jako příklady uvádí svá díla o šílenství a sexualitě. Sexualita, například, „neexistuje odděleně bez vztahu k politickým strukturám, požadavkům, zákonům, opatřením, které pro ni mají prvořadý význam: a přece nemůže nikdo od politiky očekávat, že by nám poskytla řešení, v němž by sexualita přestala být problémem“ [Foucault 2003: 257]. Alternativu k polemice, intelektuální program více v souladu s etikou dialogu, Foucault nazývá „problematizací“. Tomuto pojmu Foucault přichází na stopu u poznání, že marxistický slovník byl v roce 1968 shledán nedostačujícím jakožto způsob uvažování o politizaci osobního života; tento projekt si vyžadoval jiný způsob rámcování toho, co by se za politiku pokládalo.

Pojem „problematizace“, poměrně těžkopádný i za nejlepších podmínek, se stal poněkud zmatečným svým používáním mezi post-fou-

caultovskými akademiky, pro něž často neznamenal nic více, než že něco považovali za problematické. V tomto úzu problematizovat znamená komplikovat. Pro Foucaulta má tento pojem mnohem bohatší význam navazující na argument v druhém a třetím svazku *Dějiny sexuality*. Tam pojednává o problematice nejen jako o intelektuální spletitosti, ale jako o praktickém horizontu srozumitelnosti, v jehož mezích si lidé problémy začínají jako takové uvědomovat. Zastupuje jak podmínky, které činí uvažování něčeho možným, tak i způsob, jímž myšlení za jistých okolností může své vlastní podmínky reflektovat. Problematizace představuje více než argumentaci; je to praktický kontext myšlení. Jako takový z větší části leží za hranicí vědomé strategie.

Interview nazvané „Problematizace“ může být částečně čteno jako Foucaultovo objasnění jeho vztahu k homosexuálnímu hnutí. Navzdory opakovanému doprošování se ze strany homosexuálních novinářů a aktivistů, Foucault odmítal být považován za homosexuálního intelektuála. Pochopitelně, stěžl takový ventil potřeboval. Avšak sociální hnutí jsou mnohdy arénou, v nichž profesionální intelektuálové – novináři, právníci nebo akademici – našli publika, ve kterých se mohla jejich intelektuální role uplatnit. Foucault se spokojil s tím učinit tak příležitostně. Ale když byl ve svém zralém věku konfrontován se vzestupem gay hnutí, Foucault se z důvodů, které byly bezpochyby naddeterminovány, pustil do psaní knihy, jež pojmovou oporu tehdy se formujícího gay hnutí rozrušila. *Dějiny sexuality* mají k veřejnosti tohoto hnutí krajně znepokojený a znepokojující vztah. Také v jeho rozhovorech jsou momenty, kdy s dosud nepřekonanou jasnozřivostí předvídá slepé vyústění identitní politiky sexuální orientace.

Na obecnější rovině interview „Problematizace“ reviduje Foucaultův dřívější popis veřejného intelektuála v esaji „Intelektuálové a politika“ (1972). V ní se ohrazoval proti takovým všeobecným intelektuálům, jaké ztělesňoval Sartre, ve prospěch nového „specifického“ intelektuála s odborností relevantní pro určitou tématickou oblast. Pozdější popis proble-

matizace – jakožto práce o rámcování politiky – ji náhle staví do opozice k jakékoliv veřejnosti politické politiky (political policy public), ať už všeobecné, nebo specifické. Vzhledem k takovému pojetí musí být vztah mezi problematizací a aktivismem nutně nejasný, dokonce rušivým způsobem. Foucaultova pointa se vztahuje na styl i na obsah. On sám se bez ohledu na téma staví jak proti politice, tak proti diskurzivní hře polemiky. V jistém smyslu se jeho argument vrací k tradičnímu vztahu mezi intelektuální a politickou prací: jelikož problematizace uvažuje o rámcování politiky spíše než o otázkách, které jsou již jako politika zarámované, má reflexivní strukturu, jež byla tradičně úlohou teorie nebo filosofie. Avšak cesta zpět k nové politice je taková, že na ní intelektuál již není žádným privilegovaným průvodcem.

Není bez zajímavosti, že Foucaultovy argumenty pro praktikování problematizace namísto polemiky, se vyjevují jako etické spíše než politické. Foucault netvrdí, že problematizace je radikálnější nebo efektivnější. Říká, že je morálně podstatná a také těžší a zábavnější (hra, „která je zároveň příjemná i obtížná“). Spatřuje v ní zdroj humoru a duševní rovnováhy. Pokud je toto jeden z důvodů, proč se někdy vyhýbal polemice, byl moudrý. Ale člověk si nemůže tento přepych pokaždé dovolit. Eribon, neobvykle vstřícně nakloněný komentátor, píše, že Foucaultovy poznámky zčásti pocházejí z běžných aristokratických způsobů prominentních francouzských intelektuálů. Vztah problematizace k polemice a politice je v jeho případě částečně výrazem prestiže a zabezpečeného postavení. Zdá se, že problematizace potřebuje něco jako univerzitní systém, aby medioval jak sociální prostor její „domény“, tak reflexivní vztah myšlení k politice. Aby nově promyslely vztah mezi profesionálními intelektuály a politikou, Foucaultovy poznámky zacházejí daleko. Nicméně neměl toho moc, co říci o mediaci a publikách. Proslulost pro něj tuto otázku učinila spornou.

Pokud mohu soudit, Foucaultův vztah k distinkci veřejného/soukromého stále čeká na systematické zpracování. V *Dějinách šílenství* a *Do-*

hlížet a trestat již začal rozvíjet charakteristiku moci koncipovanou tak, aby odhalila nedostatky liberálních norem. Tento projekt, jenž pokračoval v *Dějínách sexuality*, představuje nejdůkladnější útok dosud vedený proti ideji soukromého života jako sféry svobody odlišné od státní moci. Foucault zajisté nepřestíral, že rozlišení mezi veřejným a soukromým nemá v moderní společnosti žádné důsledky; ale ukázal, že ani veřejné/soukromé ani stát/občanská společnost nekorespondují s rozdílem mezi mocí a svobodou, autoritou a volností. Zejména *Dohlížet a trestat a Dějiny sexuality* názorně předvádějí, že nové způsoby imaginace publicity (regulační nebo terapeutické) vytvořily také nový typ soukromého jedince podle obrazu svého regulačního modelu. Tři hlavní Foucaultova pojednání o doménách rozumu, justice a osobního života ukazují, že moderní řád vyžaduje mocenské vztahy, jež prosycují občanskou společnost a ty nejintimnější dimenze osobnosti. Samotný soukromý život, považovaný za místo svobody a práv, byl namísto toho laboratoří regulačního řádu, a to takového, jenž by za žádných okolností nešlo srovnávat se státem, nebo dokonce s třídou, která vládla nepřímou skrze stát (jak to vidí marxismus). Jaký by mělo smysl zpochybnit tento rámec vládnutí? Foucault relokoval možné limity politiky natolik radikálně, že v principu nic není mimo její okruh. Jak měla ukázat koncepce jeho pozdních studií „governmentality“, výsledkem bylo nové promyšlení „politiky“ a s ní i všech implikací veřejného a soukromého.⁵

Projekt, který Foucault nazývá problematizací, zůstává orientovaný k veřejnosti. Foucault nehovoří o zpochybňování v abstraktních sférách teorie, ale o „zkoumání určité oblasti jednání, praktik a myšlenek, ve které, jak se mi zdá, jsou problémy předkládány politice.“ V tomto smyslu je problematizace konzistentní s Foucaultovým projektem přenést sebechápání filosofie směrem ven ke světu, což je projekt, který ztotožňoval s Adornem a frankfurtskou školou a proti kterému Habermas v sobě podle

---

⁵ Tyto viz Burchell, Gordon a Miller [1991]. Pokud jde o Foucaultův vztah k Habermasovi, velmi užitečnou esej lze najít u McCarthyho [1991: 43–75].

něj potlačuje reakci. Aby se problematizace stala rozvojem domény činů a praktik, musí mít veřejné dějiště a nejen svůj reflexivní vztah k němu. Toto veřejné dějiště však musí mít také jinou temporalitu než publikum polemiky, protože se definuje svou schopností „předkládat politice problémy“, a tudíž nemá být podřízeno naléhavým potřebám a akčním schémátům politického systému.

Foucault se zdá být na pokraji toho, aby charakterizoval intelektuální práci jako jakýsi druh kontraveřejnosti. Samozřejmě tak nečiní, protože všechny otázky cirkulace a média staví stranou. Mohlo by to být tím, že mu idealizace dialogu zabráňovala, aby viděl jak málo tento žánr odpovídá své vlastní praxi. Nebo možná chtěl zůstat mimo jazykovou hru veřejné sféry pojímané jako cirkulace. V každém případě si myšlení představuje jako něco více než libovolně zaměnitelnou argumentaci. Líčí jej jako obrácené směrem k neznámému, k riziku a k utváření světa na dějišti směny, která je konkrétně mediovaná, ale bez předem daných výsledků. Toto je užitečný obraz toho, jak by intelektuální práce mohla být důležitou bez redukování důležitosti na početní velikost a aktuálnost. Protože tento obraz rozpoznává mnohoúrovňovou temporalitu, která bývá v lákavé představě veřejného intelektuála často zapomenuta, může se pro akademickou činnost stát cestou pro obnovení orientace na budoucnost. To neznamená, že oslovování v žurnalistickém, nebo dokonce polemickém stylu nemusí být také nutnou součástí rizika veřejného intelektuálního působení. Veřejnosti, v nichž problematizující práce koluje, nemohou zůstat navždy funkčně oddělené od všech ostatních veřejností, pokud mají transformovat politiku. Veřejná praxe směřující k redefinici veřejné praxe je zajisté paradoxní úlohou, která v posledku není nepodobná problému Orwellova pisatele deníku. Je to způsob imaginace řeči, pro niž ještě není žádná scéna, a scény, pro niž ještě není žádná řeč.

Z angličtiny přeložil Radim Hladík

Michael Warner je profesorem anglického jazyka a amerických studií na Yale University, USA. Věnuje se tématům z rané americké literatury (především dílu Walta Whitmana), dějinám tisku, teorii veřejnosti a publik a patří k zakládajícím osobnostem queer theory. Napsal mimo jiné knihy *Fear of a Queer Planet: Queer Politics and Social Theory* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993) nebo *The Letters of the Republic: Publication and the Public Sphere in Eighteenth-Century America* (Cambridge: Harvard University Press, 1990).

Literatura

Adorno, T. 1969. „Scientific Experiences of a European Scholar in America“. In Fleming, D. a Bailyn, B. (eds.), *The Intellectual Migration: Europe and America, 1930–1960*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Adorno, T. 1978. *Minima Moralia: Reflections from Damaged Life*. London: Verso.

Adorno, T. 1989. *Introduction to the Sociology of Music*. New York: Continuum.

Adorno, T. 1994. *The Stars Down to Earth and Other Essays on the Irrational in Culture*. New York: Routledge.

Burchell, G., Gordon, C. a Miller, P. (eds). 1991. *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago: University of Chicago Press.

Butler, J. 1999. „A Bad Writer‘ Bites Back“. *New York Times*, 20. 3. 1999.

Eliasoph, N. 1998. *Avoiding Politics: How Americans Produce Apathy in Everyday Life*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Eribon, D. 1994. *Michel Foucault et ses contemporains*. Paris: Fayard.

Foucault, M. 2003. „Polemika, politika a problematizace.“ In Foucault, M. *Myšlení vnějšku*. Praha: Herrmann & synové: 252–264.

Guillory, J. 1994. „Literary Critics as Intellectuals: Class Analysis and the Crisis of Humanities.“ In Dimock, W. a Gilmore, M. (eds.), *Rethinking Class: Literary Studies and Social Formations*. New York: Columbia University Press.

- McCarthy, T. 1991. *Ideals and Illusions*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Miller, J. 2000. „Is bad writing necessary?“ *Lingua Franca*, Dec./Jan. 2000.
- Nussbaum, M. 1999. „The Professor of Parody.“ *New Republic*, 22. 2. 1999: 37–45.
- Orwell, G. 1981. „Politics and the English Language“. In *A Collection of Essays*. New York: Harcourt, Brace.
- Orwell, G. 1991. 1984. Praha: Naše vojsko.
- Smith, D. 1999. „When Ideas Get Lost in Bad Writing.“ *New York Times*, 27. 2. 1999.
- Thoreau, H. D. 1991. *Walden aneb Život v lesích*. Praha: Odeon.